

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ОЦІНЮВАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Савчук П. П., Соколова А. О., Поліщук М. О., Гонта Н. А.

ВСТУП

Одним з основних аспектів аграрної політики України є побудова такої моделі розвитку сільських територій, яка б відповідала стандартам розвиненої європейської країни. Концепт адміністративної децентралізації в Україні ідеологічно сформувався впродовж останніх років після активізації намірів інтегруватися до Європейського Союзу. Процес децентралізації владних повноважень в Україні створив передумови для самостійного соціально-економічного сільського розвитку на базі громад.

Розвиток сільської економіки Західного Полісся значною мірою залежить від природно-економічних умов, виробничо-ресурсного, фінансового та людського потенціалу й діяльності окремих сільських територіальних громад. За результатами попередніх досліджень встановлено, що найгострішими проблемами сільської місцевості регіону є: стійке скорочення чисельності сільського населення та його старіння; відсутність мотивації до праці та низькі доходи сільських жителів; трудова зовнішня і внутрішня міграція (особливо молоді); високий рівень безробіття; низька забезпеченість закладами соціальної інфраструктури; недостатній рівень конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, більша частина якої виробляється господарствами населення; погіршення екологічної ситуації на селі (деградація земельного, водного і лісового фондів, недотримання науково обґрунтованих систем землеробства, знищення біорізноманіття); деформація структури сільськогосподарського виробництва; недосконалість механізмів інноваційно-інвестиційного та фінансово-кредитного забезпечення сільського розвитку тощо¹.

---

¹Тимошенко М. М. Стратегія сталого розвитку сільських територій України та економічний механізм її реалізації: монографія. Житомир: Видавель О. О. Євенок, 2018, с. 6–7.

Дослідженню соціально-економічних проблем розвитку сільських територій присвячені наукові роботи О. М. Бородіної, О. Г. Булавки, В. С. Дієсперова, В. Д. Залізка, В. В. Борщевського, Ю. Е. Губені, В. К. Збарського, Т. О. Зінчук, В. І. Куценко, М. Й. Маліка, Л. І. Михайлової, О. М. Могильного, О. М. Онищенко, М. К. Орлатого, І. В. Прокопи, К. В. Прокопищак, В. П. Рябокonia, П. Т. Саблука, А. П. Сави, М. П. Сахацького, М. І. Стегней, М. П. Талавирі, В. К. Терещенка, В. А. Ткачука, М. А. Хвесика, та інших. Попри ґрунтовні наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних учених, слід зазначити, що окремі аспекти цієї проблеми залишаються недостатньо вивченими й наразі гостро актуальними.

Нагальною необхідністю стало створення стимулів для територіального економічного розвитку, формування системи державного управління на засадах децентралізації, розширення повноважень місцевих органів влади, громадського управління й самоврядування. Адже саме відпрацювання організаційно-економічного механізму територіально-самоврядного і галузевого управління комплексним розвитком регіону змінює модель суспільства й відкриває широкі можливості для розвитку сільських територій Західного Полісся.

Актуальними залишаються питання децентралізації влади, продовження реформування місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою, активізація процесу об'єднання територіальних громад, розвиток ефективної системи місцевого самоврядування, економічною основою якої є права сільських громад на володіння, користування та розпорядження місцевими ресурсами та землями. Складність, недостатня вивченість та невирішеність на теоретичному, методологічному й прикладному рівнях питань подальшого розвитку сільських територій в об'єднаних територіальних громадах Західного Полісся в умовах післядецентралізаційних перетворень зумовлюють необхідність даного дослідження та підтверджують його доцільність.

1. Просторово-територіальні особливості децентралізаційних перетворень на сільських територіях Західного Полісся України

Перспективи розвитку сільських територій України в умовах децентралізації значною мірою залежать від кількісних та якісних параметрів, які характеризують соціо-еколого-економічні показники її регіонів. З метою поглибленого дослідження та ідентифікації просторово-територіальних, організаційно-правових та фінансових

особливостей реалізації адміністративної реформи децентралізації обрано сільські території Західного Полісся України, до яких належать Житомирська, Рівненська, Волинська та Чернігівська області, які, станом на 1.01.2021 р., займають 16,8 % загальної території країни. Найбільшою за обсягами є Чернігівська область, що має площу 3190,3 тис. га. На території Західного Полісся України розташовані 50 міст, 110 селищ та 5131 сіл, які об'єднані у 17 районів². Дослідження свідчить, що за період 2000–2021 рр. відбувається обезлюднення сільської місцевості досліджуваного регіону, зняття з обліку незаселених поселень і як наслідок – деградація сільської поселенської мережі. Так, наприклад, на Житомирщині у 2020 р. нараховувалося 1612 сільських населених пункти, їх кількість від попереднього обстеження (2005 р.) скоротилася на 11 одиниць.

Мережа сільських поселень – це один із елементів стратегічного потенціалу держави, тому якість життя сільського населення слугуватиме одним із важливих індикаторів результативності здійснюваних децентралізаційних перетворень. Напрями і форми сучасної трансформації сільських поселень (дрібне, середнє, велике або крупне село) та їхні основні демографічні та організаційні характеристики формують соціально-економічні передумови та можливості подальшого розвитку. Як відомо, 17 вересня 2020 р. Верховною Радою України було прийнято Постанову № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів»³. В результаті втілення цієї постанови усі 490 адміністративних районів України ліквідовані, натомість утворені 136 нових (з них 17 – знаходяться на тимчасово окупованих територіях). Станом на 1.01.2021 р. на території Західного Полісся створено 17 районів (табл. 1).

Результати здійснення адміністративної реформи на території Західного Полісся показали підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів й пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів тощо. Регіон займає провідне місце в Україні за темпами децентралізаційних перетворень: станом

---

²Кількість адміністративно-територіальних одиниць за регіонами. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 25.01.2022 р.).

³ Постанова Верховної Ради України №807 ІХ від 17.07.2020 р. «Про утворення та ліквідацію районів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (дата звернення 27.01.2022 р.).

1.01.2021 р. створено 241 ОТГ (16,7 % від усіх створених ОТГ в Україні). В найменшій за чисельністю наявного населення Волинській області створено лише 4 райони і сформовано 54 ОТГ; в найбільшій – Житомирській – теж 4 райони та 64 ОТГ (табл. 2.).

Таблиця 1
**Стан децентралізаційних перетворень на території областей
 Західного Полісся, станом на 1.01.2021 р.**

Країна / області	Площа території, км ²	Кількість населення, осіб	Кількість районів, од.	Кількість громад, од.
Україна, всього	576603	38122555	119	1439
Західне Полісся, в т.ч. області:	101888	4383888	17	241
Волинська	20144	1031421	4	54
Житомирська	29832	1208212	4	66
Рівненська	20047	1152961	4	64
Чернігівська	31865	991294	5	57
Західне Полісся у % до всього	17,7	11,5	14,3	16,7

Джерело: сформовано за даними: <https://decentralization.gov.ua/state>

Таблиця 2
**Результати децентралізаційних перетворень в розрізі районів
 областей Західного Полісся, станом на 1.01.2021 р.**

№ п/п/	Області / райони	Кількість громад, од	Площа, км ²	Чисельність населення, осіб
1	2	3	4	5
Волинська область				
1.	Володимир-Волинський	11	2556,5	172947
2.	Камінь-Каширський	5	4679,7	131592
3.	Ковельський	23	7658,7	269595
4.	Луцький	15	5249,1	457287
Разом		54	20144,0	1031421
Житомирська область				
1.	Бердичівський	10	3014,0	161462
2.	Житомирський	31	10508,2	618111
3.	Коростенський	13	10892,2	258935
4.	Новоград-Волинський	12	5237,3	169704
Разом		66	29832	1208212

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
Рівненська область				
1.	Вараський	8	3323,5	138751
2.	Дубенський	19	3294,2	169079
3.	Рівненський	26	7216,6	632426
4.	Сарненський	11	6212,7	212705
Разом		64	20047	1152961
Чернігівська область				
1.	Корюківський	5	4600,9	89920
2.	Ніжинський	17	7219,0	224788
3.	Новгород-Сіверський	4	4630,4	64997
4.	Прилуцький	11	5210,8	155401
5.	Чернігівський	20	10203,9	456188
Разом		57	31865	991294
Всього по Західному Полісся		241	101888	4383888

Джерело: сформовано за даними: <https://decentralization.gov.ua/newrayons>

Нині існує об'єктивна необхідність обґрунтування пріоритетних напрямів сталого розвитку сільських територій в ОТГ, які б враховували сформований вектор розвитку держави та були орієнтовані на створення самоврядних, конкурентоспроможних та фінансово стійких сільських громад. Адже багаторівнева організація сільських територій в умовах децентралізації влади, їх складна полікомпонентна структура потребують визначення пріоритетності розвитку на засадах комплексності, збалансованості та гармонійності соціо-еколого-економічних цілей, напрямів і механізмів впливу як на національному, так і регіональному та місцевому рівнях.

Підсумовуючи результати об'єднання територіальних громад на сільських територіях Західного Полісся за період 2015–2020 рр., варто зазначити, що значна їх частина скористалась наданою інституційною спроможністю до ефективного самоврядування, незважаючи на різні перешкоди та відсутність досвіду роботи в умовах децентралізації. Проте, існує складна соціально-демографічна та економічна ситуація на селі і, як наслідок, мала питома вага економічно-активного населення працездатного віку, здатного до реалізації запланованих стратегічних заходів щодо розвитку створених ОТГ. Разом з тим, для досконалого оволодіння необхідним досвідом та рівнем компетенції щодо успішної реалізації одержаних повноважень в результаті децентралізації них

перетворень у фінансовій та управлінській сферах знадобиться певний час і досвід.

2. Результати кореляційно-регресійного аналізу впливу децентралізації на розвиток сільських територій

З розширенням повноважень і можливостей ОТГ на них дедалі більшою мірою покладається необхідність вирівнювання соціально-економічного розвитку населених пунктів, забезпечення сталого розвитку сільських територій⁴. У свою чергу це вимагає визначення міри впливу чинників на рівень розвитку ОТГ сільської місцевості досліджуваного регіону. Для аналізу впливу вищевказаних чинників було застосовано економіко-математичний метод дослідження, що дав змогу виявити взаємозв'язок між результативною ознакою та показниками-факторами. З цією метою було розроблено статистичну кореляційно-регресійну модель та встановлено зв'язок між обсягами власних надходжень на 1 мешканця і низкою економічних чинників. При цьому характер зазначеної залежності, за результатами проведеного дослідження, є прямий. Показники були визначені за статистичними даними, які характеризують рівень розвитку ОТГ Волинської області у 2020 р., та матеріалами авторських досліджень і розрахунків. Встановлено, що зв'язок та залежність між результативним і факторними показниками може бути виражений за допомогою наступного рівняння регресії:

$$Y_x = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n, \quad (1)$$

де Y_x – залежна змінна (результативна ознака – власні надходження на 1 мешканця, грн); a_0 – початок відліку, який економічного смислу не має; a_1, a_2, a_n – коефіцієнти регресії; x_1, x_2, x_n – чинники.

Як факторні ознаки було обрано: x_1 – питома вага управлінських витрат у власних доходах, %; x_2 – капітальні видатки на 1 мешканця, тис. грн; x_3 – кількість населення на 1 км² площі, осіб; x_4 – припадає загальної площі ОТГ на 1000 жителів, км².

---

⁴Соколова А. О., Поліщук М. О., Гонта Н. А., Голій Н. П. Сучасний стан та проблеми розвитку об'єднаних територіальних громад сільської місцевості в умовах сталого розвитку: регіональні особливості. *Теоретичні, методичні та практичні аспекти сталого розвитку економіки України: колективна монографія* / Під ред. д.е.н., професора О. О. Непочатенко. – Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2020. С. 21–27.

За результатами обробки даних за допомогою пакета прикладної програми *Microsoft Excel* отримано таку лінійну регресійну модель:

$$Y = 12,00 + 93,57x_1 + 3362,58x_2 - 21,43x_3 - 68,56x_4 \quad (2)$$

Коефіцієнти регресії ($a_1=93,56$, $a_2=3362,58$, $a_3=-21,43$, $a_4=-68,56$) показують, на скільки в середньому зміняться обсяги власних надходжень до бюджету ОТГ з розрахунку на 1 мешканця за зміни кожного чинника на одиницю його виміру за фіксованих значень решти чинників, введених у рівняння (табл. 3). З рівняння регресії випливає, що з врахованих чинників найбільший вплив на дохідність ОТГ мають розміри капітальних видатків з розрахунку на 1 мешканця.

Таблиця 3

Результати багатфакторної кореляційно-регресійної залежності власних надходжень до бюджету ОТГ Волинської області з розрахунку на 1 мешканця

Результативна і факторна ознаки, коефіцієнти та критерії	Економічні і статистичні показники, методика їх розрахунку та значення
Результативна ознака – У	Обсяг власних надходжень до бюджету з розрахунку на 1 мешканця, грн)
Факторні ознаки:	Питома вага управлінських витрат у власних доходах, %
x_1	Капітальні видатки на 1 мешканця, тис. грн
x_2	Кількість населення на 1 км ² площі, осіб
x_3	Припадає загальної площі ОТГ на 1000 жителів, км ²
x_4	
Регресійна модель	$Y = 12,00 + 93,57x_1 + 3362,58x_2 - 21,43x_3 - 68,56x_4$
Коефіцієнт множинної кореляції	$R=0,8927$
Коефіцієнт множинної детермінації	$R^2= 0,79694$
Критерій Фішера	$F_{факт} (5;10) = 45,14$ $F_{теор} (5; 10; 0,95) = 3,33$ $F_{факт} > F_{теор}$

Джерело: власні розрахунки.

Варто зазначити, що між обраними факторами та результативною ознакою спостерігається достатньо тісний зв'язок, про що свідчить значення коефіцієнта множинної кореляції $R=0,8927$. Коливання обсягів власних надходжень до бюджету з розрахунку на 1 мешканця на 79,7 % залежать від ведених до рівняння регресії чинників

(коефіцієнт множинної детермінації $R^2=0,7969$). Кореляційна матриця отриманої регресійної моделі має вигляд (табл. 4).

Таблиця 4

Кореляційна матриця залежності між обраними показниками

	X1	X2	X3	X4
X1	1,000000000	-0,497879926	-0,598806456	0,528489896
X2	-0,497879926	1,000000000	0,274217761	-0,05500125
X3	-0,598806456	0,274217761	1,000000000	-0,82012977
X4	0,528489896	-0,055001255	-0,820129773	1,00000000

Джерело: власні розрахунки.

Для визначення достовірності кореляційного відношення було застосовано F -критерій Фішера. Його розраховане фактичне значення (45,14) вище табличного (3,33), що забезпечує достовірність кореляційного зв'язку. З метою одержання якісної регресійної моделі й відповідної опису, було здійснено розрахунки з виявлення ефекту мультиколінеарності за допомогою алгоритму Фаррара-Глобера. Існування такого явища в статистичній науці, як мультиколінеарність, часто призводить до вибору невірних показників моделі, і, за умови перенесення їх на генеральну сукупність, можна одержати недостовірне уявлення про наслідки децентралізаційних перетворень, які відбуваються в соціально-економічній сфері сільських територій. Вище вказане не дозволяє ефективно вирішити виявлені проблеми. Проведені розрахунки підтвердили відсутність ефекту мультиколінеарності.

Отже, нові масштаби, структура і рівень повноважень сільських територіальних громад Західного Полісся потребує перегляду структури та обсягів власних надходжень до бюджету, розвитку виробничої і соціальної інфраструктури, оптимізації управлінських витрат, пошуку додаткових джерел капіталовкладень та фінансування програм розвитку з метою забезпечення інтересів вже нових, більш структурованих та чисельних громад.

3. Напрями створення самоврядних, конкурентоспроможних та фінансово стійких сільських громад: досвід Литовезької ОТГ

Найважливішими економічними інструментами організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку сільських територій Західного Полісся, що мають прямий вплив на розвиток ОТГ є бюджетна та фіскальна політика. Вона формується та

реалізується через систему місцевих та загальних податків і зборів (доходи) та відповідну їй систему видатків й включає міжбюджетні трансферти, внески у цільові фонди, місцеві позики, ставки податків і зборів, податкові пільги тощо. Це є економічною та фінансовою базою ефективного соціо-еколого-економічного розвитку кожної ОТГ. За допомогою монографічного методу дослідження, нами, на прикладі Литовезької ОТГ Володимир-Волинського району Волинської області, досліджено процес стратегічного планування розвитку громади на середньо- та довгострокову перспективи, а також особливості формування та розподілу бюджету громади та виявлено основні проблеми її розвитку.

Литовезька ОТГ Володимир-Волинського району Волинської області була створена у грудні 2016 року. До складу об'єднаної громади увійшли 6 сіл: Литовеж, Заболотці, Біличі, Заставне, Кречів, Мовники. Громада знаходиться у південно-західній частині Волинської області. Центром є село Литовеж, яке розміщене неподалік від міста Нововолинськ. Загальна площа ОТГ становить 122,42 км², що еквівалентно 12242 га. Наближеність території ОТГ до кордону з Республікою Польща (ЄС) та міста Нововолинськ є надзвичайно вигідним чинником у соціально-економічному розвитку території⁵. Литовезька ОТГ займає вигідне для господарської і життєвої діяльності фізико-географічне положення, яке визначає особливості природних умов та природно-ресурсного потенціалу. Відстань від адміністративного центру громади до обласного центру – 100 км. До найближчої залізничної вантажної станції – 10 км. Литовезька ОТГ межує з територією Гміни Долгобичув і гміни Мірче Грубешівського повіту Люблінського воєводства (Республіка Польща)⁶.

В 2018 р. створеною робочою групою за консультативної підтримки ВП «Волинського центру розвитку місцевого самоврядування» було розроблено Стратегічний план розвитку Литовезької ОТГ на період до 2024 року. До Стратегічного плану увійшли ті заходи, які жителі громади визначили як пріоритетні у розвитку громади на вказаний період. Інформація була згенерована на основі пропозицій мешканців Литовезької громади, отриманих під час

---

⁵Паспорт Литовезької ОТГ. URL: <https://lotg.gov.ua/informatsiya-pro-litovezku-silsku-radu/>. (дата звернення 31.01.2022 р.)

⁶Соціальний паспорт Литовезької ОТГ станом на 1.01.2020 р. URL: <https://lotg.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/SOTSIALNYJ-PASPORT-2020.pdf> (дата звернення 1.02.2022 р.).

обговорення стратегічних цілей; анкетування школярів 10–11 класів Литовезької громади; даних тренінгу для молоді під назвою «Відповідальність починається з мене»; опитування молоді та жителів Литовезької громади щодо пріоритетних потреб⁷.

Важливо наголосити, що реалізація Стратегічного плану розвитку Литовезької громади враховує *принципи сталого розвитку*, а саме: гармонізація економічних, екологічних, соціальних та інших цілей розвитку; збереження наявних можливостей для наступних поколінь, для задоволення їх потреб та прагнень. Стратегічне бачення сформульовано таким чином: «Литовезька ОТГ – економічно достатня, екологічно чиста і туристично приваблива громада з високорозвиненим промислово-аграрним комплексом, у якій комфортно проживають патріотичні та працьовиті громадяни, а молодь бере активну участь у розвитку громади». Основними сценаріями розвитку Литовезької громади є інерційний (песимістичний) та модернізаційний (реалістичний).

Базуючись на результатах соціально-економічного аналізу, SWOT-аналізу та висновках, було виокремлено чотири основні напрями для розвитку Литовезької громади, які стали основою для стратегічних цілей Стратегічного плану розвитку на період до 2024 року:

1. *Підвищення економічної спроможності громади*, через те, що у громаді наявний людський потенціал та географічне розташування надають можливість для розвитку підприємництва та створення нових робочих місць. Сільські території ж можуть слугувати й сировинною базою для потенційних підприємств, які спеціалізуються на переробці сільськогосподарської продукції.

2. *Покращення інфраструктури та надання якісних послуг* – реалізація пріоритетних завдань цієї стратегічної цілі створить передумови для покращення комфорту і благоустрою у всіх населених пунктах громади.

3. *Розвиток молодіжної політики* – значну роль в управлінні громадою варто зосередити на створенні сприятливих умов для розвитку та самореалізації молоді людини, залучення її до

---

⁷Стратегічний план розвитку Литовезької об'єднаної територіальної громади на період до 2024 року. URL: https://lotg.gov.ua/wp-content/uploads/2019/02/Strategiya_Lytovezka_OTG_Slyvka-1.pdf (дата звернення 2.02.2022 р.).

управлінських процесів у громаді, використання її знань та досвіду для розвитку громади.

4. *Розвиток туризму*, через те, що у громаді наявний туристичний та рекреаційний потенціал, багата історико-культурна спадщина, що дозволяє залучати на територію громади сотні туристів, розвивати малий та середній бізнес, створювати агросадиби тощо⁸.

Співвідношення бюджетних доходів та витрат сільських територіальних громад відображають можливості покращання соціально-економічного стан відповідних територій та їх потенціал до сталого соціо-еколого-економічного розвитку. Згідно з рішенням Литовезької ОТГ «Про бюджет Литовезької сільської ради на 2021 рік» від 23.12.2020р. №4/52 та відповідно до чинного податкового законодавства основними статтями доходів бюджету громади є:

- податкові та неподаткові надходження;
- цільові фонди та офіційні (міжбюджетні) трансферти.

У складі податкових надходжень найбільшу питому вагу займають податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості, а саме податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами із доходів платника податку у вигляді заробітної плати (76,3 % від усіх податкових надходжень). Серед офіційних трансфертів від органів державного управління переважає освітня субвенція (88,4 %) (табл. 5).

Таблиця 5

**Склад і структура доходів бюджету Литовезької ОТГ
Володимир-Волинського району Волинської області на 2021 р.**

Найменування згідно з Класифікацією доходів бюджету	Усього доходів, грн	Структура, %
1	2	3
1. ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ	15 290 526	52,5
1.1. Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	11 667 185	40,0
Податок та збір на доходи фізичних осіб	11 667 185	40,0

⁸ Соколова А. О., Ратошнюк Т. М., Ратошнюк В. І., Мартинюк М. А. Туристична діяльність як пріоритетний напрям сталого розвитку сільських територій в умовах децентралізації управління. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 1. С. 152–159. DOI:10.31891/2307-5740-2021-290-1-27

Продовження таблиці 5

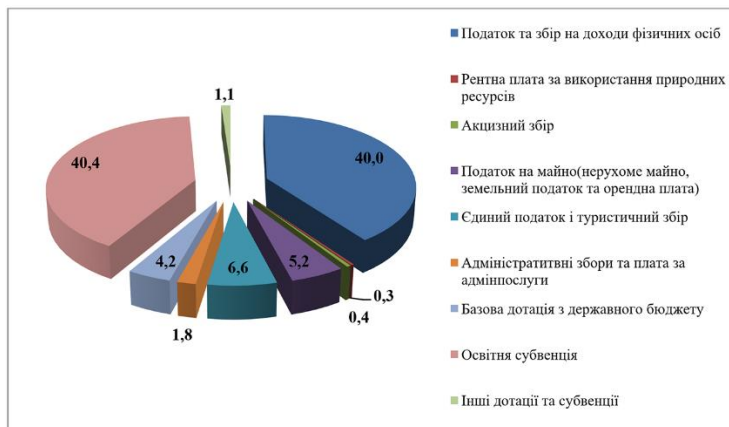
1	2	3
а) Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	11 346 185	38,9
б) Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	321 000	1,1
1.2. Рентна плата за використання інших природних ресурсів	72 383	0,3
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	72 383	0,3
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)	72 383	0,3
1.3. Внутрішні податки на товари та послуги	111 680	0,4
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	111 680	0,4
1.4. Місцеві податки	3 439 278	11,8
А. Податок на майно	1 528 538	5,2
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	96 112	0,3
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	28 700	0,1
Земельний податок з юридичних осіб	23 410	0,1
Орендна плата з юридичних осіб	709 300	2,4
Земельний податок з фізичних осіб	524 516	1,7
Орендна плата з фізичних осіб	146 500	0,6
Б. Туристичний збір	16 100	0,05
Туристичний збір, сплачений фізичними особами	16 100	0,05
В. Єдиний податок	1 894 640	6,5
Єдиний податок з юридичних осіб	228 400	0,8
Єдиний податок з фізичних осіб	702 540	2,4
Єдиний податок з с.-г. товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського виробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %	963 700	3,3
2. НЕПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ	520 430	1,8
2.1.Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності	170 430	0,6

Закінчення таблиці 5

1	2	3
2.2.Плата за надання адміністративних послуг	162 730	0,5
Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань	3 600	0,05
Плата за надання інших адміністративних послуг	4 000	0,05
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	155 130	0,4
2.3.Державне мито	7 700	0,05
Державне мито, що сплачується за місцем розгляду та оформлення документів, у тому числі за оформлення документів на спадщину і дарування	7 700	0,05
2.4.Власні надходження бюджетних установ	350 000	1,2
Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством	350 000	1,2
Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю	350 000	1,2
3. ЦІЛЬОВІ ФОНДИ	1 000	0,0
Цільові фонди, утворені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади	1 000	0,0
УСЬОГО ДОХОДІВ (БЕЗ УРАХУВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ)	15 811 956	54,3
4. ОФІЦІЙНІ ТРАНСФЕРТИ	13 330 562	45,7
4. Від органів державного управління	13 330 562	45,7
4.1 Дотації з державного бюджету місцевим бюджетам	1 219 200	4,2
<i>Базова дотація</i>	1 219 200	4,2
4.2. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам	11 779 900	40,4
<i>Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам</i>	11 779 900	40,4
4.3. Дотації з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	324 040	1,1
<i>Дотація з місцевого бюджету на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я за рахунок відповідної додаткової дотації з державного бюджету</i>	324 040	1,0
4.4. Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	7 422	0,1
<i>Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету</i>	7 422	0,1
РАЗОМ ДОХОДІВ	29 142 518	100,0

Джерело: розраховано за даними: <https://lotg.gov.ua/byudzhets-2021/>

Звичайно, фінансова децентралізація є однією із фундаментальних умов незалежності органів місцевого самоврядування, оскільки відображає фінансові повноваження місцевих органів влади та виступає обов'язковою умовою дієвого інституту самоврядування. Проте, розвиток закладів соціальної сфери, зокрема освіти та медицини, значною мірою залежить від розміру субвенцій з державного бюджету, про що свідчать дані рис. 1.

Рис. 1. Структура доходів бюджету Литовезької ОТГ на 2021 р., %

Джерело: побудовано за даними <https://lotg.gov.ua/byudzheth-2021/>

Загальна сума доходів, яка складається із податкових й неподаткових надходжень і цільових фондів (без врахування міжбюджетних трансфертів) у 2021 р. складе 15811,9 тис. грн (54,3 %). З цієї суми 15460,9 тис.грн (97,8 %) – це кошти, які надійдуть на загальний рахунок і 351,0 тис. грн. (2,2 %) – надійдуть на спецрахунок. Відповідно офіційні трансферти, які включають дотації та субвенції з державного бюджету (базова дотація та освітня субвенція) складуть 13330,6 тис. грн (45,7 %).

Для вирішення проблемних питань щодо розвитку власних сільських територій в досліджуваній ОТГ застосовують низку заходів, а саме: проводять громадські слухання; організовують та проводять загальні збори громадян за місцем проживання; об'єктивно і вчасно розглядають колективні та індивідуальні звернення жителів до органів і посадових осіб самоврядування; надають можливість жителям готувати та подавати на розгляд ради

місцеві ініціативи. В табл. 6 наведено склад та структуру видатків бюджету Литовезької ОТГ на 2021 р згідно з Типовою програмною класифікацією видатків та кредитування місцевого бюджету.

Таблиця 6

**Склад і структура видатків бюджету Литовезької ОТГ
Володимир-Волинського району Волинської області на 2021 р.**

Найменування головного розпорядника коштів місцевого бюджету/ відповідального виконавця, найменування бюджетної програми згідно з Типовою програмною класифікацією видатків та кредитування місцевого бюджету	Усього видатків, грн	Структура, %
1	2	3
ЛИТОВЕЗЬКА СІЛЬСЬКА РАДА	14925722,00	94,4
Державне управління	4969313,00	31,4
Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності обласної ради, районної ради, районної у місті ради (у разі її створення), міської, селищної, сільської рад	4969313,00	31,4
Освіта	5605175,00	35,5
Надання дошкільної освіти	2782692,00	17,7
Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами (в т. ч. школою-дитячим садком, інтернатом при школі), спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами	2822483,00	17,8
Охорона здоров'я	325000,00	2,1
Первинна медична допомога населенню	325000,00	2,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	966726,00	6,1
Забезпечення діяльності інших закладів у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	856726,00	5,1
Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	110000,00	0,7
Культура і мистецтво	1283548,00	8,1
Забезпечення діяльності бібліотек	249178,00	1,6
Забезпечення діяльності палаців і будинків культури, клубів, центрів дозвілля та інших клубних закладів	1004370,00	6,4
Інші заходи в галузі культури і мистецтва	30000,00	0,1
Фізична культура і спорт	30000,00	0,1

Продовження таблиці 6

1	2	3
Забезпечення діяльності місцевих центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» та проведення фізкультурно-масових заходів серед населення регіону	30000,00	0,1
Житлово-комунальне господарство	778800,00	4,9
Забезпечення діяльності місцевих центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» та проведення фізкультурно-масових заходів серед населення регіону	150000,00	0,9
Організація благоустрою населених пунктів	628800,00	4,0
Економічна діяльність	861000,00	5,5
Здійснення заходів благоустрою	250000,00	1,6
Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури	611000,00	3,9
Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури за рахунок коштів місцевого бюджету	611000,00	3,9
Інша економічна діяльність	1000,00	0,0
Виконання заходів за рахунок цільових фондів, утворених Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади і фондів, утворених Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування	1000,00	0,0
Інша діяльність	105160,00	0,7
Забезпечення діяльності місцевої пожежної охорони	105160,00	0,7
ОРГАН З ПИТАНЬ ФІНАНСІВ	886234,00	5,6
Державне управління	429234,00	2,7
Фінансовий відділ	429234,00	2,7
Інша діяльність	20000,00	0,1
Резервний фонд	20000,00	0,1
Міжбюджетні трансфери	437000,00	2,8
Субвенції з місцевого бюджету іншим місцевим бюджетам на здійснення програм та заходів за рахунок коштів місцевих бюджетів	437000,00	2,8
Інші субвенції з місцевого бюджету	437000,00	2,8
Усього	15811956,00	100,0

Джерело: розраховано за даними: <https://lotg.gov.ua/byudzhet-2021/>

Основними розпорядниками коштів громади виступають Литовезька сільська рада (94,4 %) та відповідний фінансовий державний орган Володимир-Волинського району (5,6 %), який відповідає за державні кошти, їх надходження та цільове використання. В структурі видатків значну питому вагу займають кошти, які виділяються на організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності сільської ради – 4969,3 тис. грн (31,4 %). Найбільший відсоток – 35,5% займають кошти, що використовуються на освіту – 5605,2 тис. грн, з яких надання дошкільної освіти вартує 2782,7 тис. грн (17,7 %) та надання загальної середньої освіти 2822,5 тис. грн (17,8 %). Із загальної суми видатків (15811,9 тис. грн) 15460,9 тис. грн – це кошти, які акумулюються на загальному рахунку (97,8 %) та 351,0 тис. грн (2,2 %) – на спецрахунку (рис. 2).

Рис. 2. Структура видатків бюджету Литовезької ОТГ на 2021 р., %
Джерело: побудовано за даними <https://lotg.gov.ua/byudzhet-2021/>

Варто зазначити, що на підставі діючих положень бюджетно-податкового законодавства, з урахуванням Бюджетної декларації на 2022–2024 роки, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2021 року № 548, наказу Міністерства фінансів України від 23.06.2021 року № 365 «Про затвердження Методичний рекомендацій щодо здійснення підготовки пропозицій до прогнозу місцевого бюджету», наказу Міністерства фінансів України № 314 «Про затвердження Типової форми прогнозу місцевого бюджету та

Інструкції щодо його складання» від 02 червня 2021 р., державних та місцевих цільових програм та інших актів законодавства з питань бюджету та міжбюджетних відносин з урахуванням комплексного аналізу економічної ситуації, стану фінансового потенціалу, оцінки досягнутого рівня розвитку громади, в Литовезькій ОТГ розроблено Прогноз бюджету громади на 2022–2024 рр. Цей прогноз розглянутий та схвалений рішенням виконавчого комітету Литовезької сільської ради № 65 від 5 серпня 2021 року.

Метою прогнозу є створення дієвого механізму управління бюджетним процесом громади, встановлення зв'язку між стратегічними цілями та можливостями сільського бюджету у середньостроковій перспективі, забезпечення прозорості, передбачуваності та послідовності бюджетної політики. Прогноз доходів сільського бюджету на 2022–2024 роки розроблено з урахуванням заходів, спрямованих на реалізацію бюджетно-податкової політики, впровадження економічних реформ з метою встановлення сприятливих умов для ведення бізнесу, оптимізацію інвестиційних процесів шляхом поліпшення рівня інвестиційної привабливості громади.

У 2022–2024 роках передбачається здійснити ряд заходів, зокрема забезпечити: належне опрацювання депутатським корпусом та затвердження низки цільових програм; якісне виконання представницьких функцій депутатами сільської ради; принцип прозорості у діяльності сільської ради; повноцінне виконання повноважень виконавчого апарату та виконавчих органів сільської ради згідно з чинним законодавством. На середньостроковий період передбачаються зміни до мережі головних розпорядників коштів, а саме в освіті. До прогнозу увійдуть 3 головних розпорядників коштів із загальною штатною чисельністю – 32 од. У 2022 році кошти прогноуються в сумі 5831306 грн, що на 7,5 % більше від бюджету 2021 року, у 2023 році – 3779761 грн, що на 35 % менше від 2022 року, у 2024 році – 4369220 грн, що на 15,6 % більше від 2023 року.

Для покращання соціально-економічного розвитку громади в умовах децентралізації доцільним вбачається проведення *SWOT-аналізу*, результати якого дозволяють створити початкову інформаційну базу для її наступної обробки, дають змогу адекватно оцінити рівень децентралізаційних перетворень в громаді, виявити переваги та визначити напрямки дальшого прикладання зусиль щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку та зростання

добробуту й якості життя сільських жителів ОТГ (табл. 7). В громаді значний акцент зроблено на пошук шляхів, залучення інвестицій у громаду, збереження та розвиток мережі автомобільних доріг загального та місцевого значення користування, забезпечення захисту професіональних, трудових, соціально-економічних прав та інтересів працюючих перед адміністрацією й органами державної влади і місцевого самоврядування, забезпечення реалізації інвестиційних проєктів в рамках здійснення заходів, щодо власного соціо-еколого-економічного розвитку.

Таблиця 7

Фактори SWOT-аналізу Литовезької ОТГ Волинської області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • зручне географічне розташування безпосередньо біля кордону з ЄС; • багата історико-культурна та природна спадщина, сприятлива для розвитку агротуризму; • наявні вільні земельні ділянки для ведення бізнесу; • партнерські зв'язки із представниками гмін Республіки Польща; • 2 заказники місцевого значення; • наявність резервів робочої сили; • відбулась інвентаризація земель та передача сільськогосподарських угідь, які знаходились за межами ОТГ у комунальну власність; • позитивна динаміка грошових надходжень до бюджету, урізноманітнюється їх джерела. 	<ul style="list-style-type: none"> • глибока демографічна криза, як наслідок – скорочення кількості сільського населення працездатного віку; • високий рівень безробіття; • значна частина населення виїжджає за кордон; • низький рівень залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій; • занедбаність історичних пам'яток; • низька якість доріг; • нерозвинена молодіжна інфраструктура; • не сформована база інвестиційних пропозицій; • нерозвинена туристична інфраструктура; • низька громадська активність жите-лів окремих населених пунктів (Мовники, Кречів).
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • розвиток муніципального співробітництва між Литовезькою ОТГ та іншими громадами у різних сферах – від ЖКГ до соціального забезпечення; • залучення населення до підприємницької діяльності, зокрема агробізнесу та виробництва нетрадиційних видів сільськогосподарської продукції; 	<ul style="list-style-type: none"> • зменшення державної підтримки для закладів освіти і медицини; • збільшення податкового тиску на бізнес; • зростання недовіри до державної влади; • погіршення екологічної ситуації у громаді та регіоні; • корупція та бюрократія у громаді;

<ul style="list-style-type: none"> • розвиток сільського зеленого туризму та створення агротуристичного кластеру; • тісна співпраця ОТГ з координаторами Програми «U-LEAD з Європою» та Асоціацією міст України у напрямку надання інформаційно-консультаційних послуг, проведення навчань та спеціалізованих тренінгів; • розробка та успішна реалізація грантових проєктів та програм підтримки молоді; • розробка та розширення існуючої бази інвестиційних об'єктів й поширення інформації про громаду; • зростання комунікаційних можливостей та просування ОТГ у інформаційному просторі. 	<ul style="list-style-type: none"> • недовіра сільських жителів до позитивних результатів децентралізаційних перетворень, так званий «іммунітет до децентралізації»; • низький рівень взаємодії між сільськогосподарським, переробними і ОСГ та небажання створювати сільськогосподарський обслуговуючий кооператив в ОТГ; • недостатнє виділення коштів підприємствами корпоративного сектора на утримання соціальної сфери села; • посилення впливу факторів невизначеності та ризику на виробничо-господарську діяльність суб'єктів агробізнесу на території ОТГ.
--	--

Джерело: власні дослідження

Підсумовуючи вище наведене, варто відмітити, що ОТГ сільських територій Західного Полісся в основному скористались можливостями, що надає децентралізація для зростання їхньої участі у розвитку поселень. Подальший розвиток громад в майбутньому буде залежати від продуктивності взаємодії та пошуку компромісних рішень між державними органами управління, представниками сільського агробізнесу, місцевим самоврядуванням та членами локальних сільських спільнот.

В контексті даного дослідження варто підтримати науковців ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, які вважають, що окремим аспектом вирішення проблеми нарощування якості людського та соціального капіталу сільських територій України може стати впровадження принципів партисипативного управління та запровадження бюджетів участі у сільських територіальних громадах⁹. Це дозволить інтегрувати широкі верстви сільського населення в процес управління громадами та підвищуватиме якість їх соціального капіталу. Доцільно також

---

⁹ Борщевський В., Магас В., Цимбаліста Н. Потенціал розвитку і перспективи відродження сільських територій в умовах сучасних реформ: науково-аналітична доповідь. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2017, 44 с.

запропонувати використання досвіду сусідньої Польщі та впровадження в діяльність органів місцевого самоврядування сільських територіальних громад таких інноваційних інструментів управління ними, як стратегування та брендинг, реклама та проведення виставково-ярмаркових заходів, розширення Інтернет – комунікацій тощо¹⁰.

Отже, природні та організаційно-економічні особливості регіону Західного Полісся зумовлюють недостатню фінансову спроможність значної частини місцевих бюджетів, особливо ОТГ, розміщених на сільських територіях. Формування об'єднаних територіальних громад в сільській місцевості регіону без достатньої економічної бази, створення нових органів управління в мало чисельних адміністративних центрах, або з недостатньою чисельністю населення територіальних громад не сприяє збільшенню фінансової спроможності відповідних органів місцевого самоврядування та вирішенню основних питань соціально-економічного та екологічного розвитку сільських територій Західного Полісся.

ВИСНОВКИ

Ґрунтуючись на результатах аналізу перебігу децентралізаційної реформи, встановлено, що станом на 1.01.2021 р. на території Західного Полісся України (Волинська, Житомирська, Рівненська та Чернігівська області) створено 17 районів, на яких розміщено 241 сільських, селищних та міських ОТГ. В найменшій за чисельністю наявного населення Волинській області створено 4 райони і сформовано 54 ОТГ; в найбільшій – Житомирській – теж 4 райони та 64 ОТГ. Визначено, що значна їх частина скористалась наданою інституційною спроможністю до ефективного самоврядування, незважаючи на різні перешкоди та відсутність досвіду роботи в умовах децентралізації. Проте, існуюча складна соціально-демографічна та економічна ситуація на селі і, як наслідок, мала питома вага економічно-активного населення працездатного віку, не дозволяють реалізувати заплановані стратегічні заходи щодо розвитку створених ОТГ.

На прикладі Литовезької ОТГ Волинської області проаналізовано склад і структуру доходів та видатків бюджету громади, проблеми

---

¹⁰Wiktorska A. Prawnedeterminantesamodzielnościgminy. Zagadnieniaadministracyjne. Warszawa : LIBER, 2002. S. 49.

забезпечення її сталого розвитку. Встановлено, що місцеві бюджети областей, які відносяться до зони Західного Полісся України, у 2015–2020 рр. функціонують в умовах зміни моделі адміністративно-територіального устрою, децентралізації повноважень органів влади та фінансових ресурсів для їх реалізації, зміни системи місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин. Визначено, що нині значна частина фінансового ресурсу, який передається з державного бюджету місцевим бюджетам, спрямовується безпосередньо до бюджетів об'єднаних територіальних громад. У першу чергу це фінансові ресурси для підтримки медичної та освітньої галузі. Здійснення інших витрат з бюджетів сільських ОТГ (соціальний устрій та соціальне забезпечення, житлово-комунальне забезпечення, культура та спорт, розвиток туризму у та ін.) відбувається виключно за рахунок доходів відповідних бюджетів. Значну питому вагу (понад 30,0 %) займають витрати на державне управління – організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності сільських рад.

Основними факторами росту доходів загального фонду є: ріст заробітної плати та інших оподаткованих доходів фізичних осіб та підприємців; легалізація найманої праці; укладання нових договорів оренди на земельні ділянки; оновлення та індексація нормативної грошової оцінки земель; збільшення бази оподаткування за рахунок росту прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати; ріст цін на піддакцизні товари тощо.

АНОТАЦІЯ

Здійснено оцінку сучасного стану та проаналізовано результати здійснення адміністративно-територіальної реформи території Західного Полісся України. Виявлено міру впливу децентралізаційних перетворень на сталий розвиток сільських територій. Виявлено, як позитивні, так і негативні тенденції сільського розвитку в створених ОТГ регіону, ідентифіковано основні проблеми та обґрунтовано напрями їх вирішення. Встановлено, що за останні шість років система місцевих бюджетів, як один із найважливіших інструментів організаційно-економічного механізму забезпечення сталого сільського розвитку в ОТГ, зазнала докорінних змін як з точки зору її учасників, так і через зміну фінансових джерел органів місцевого самоврядування різних рівнів.

На прикладі Литовезької ОТГ Волинської області показано шляхи поповнення дохідної частини бюджетів, напрями мінімізації загроз розвитку сільських територій в умовах ресурсних обмежень. Обґрунтовано пріоритети сталого розвитку сільських територій

в ОТГ Західного Полісся, які враховують сформований вектор розвитку держави та орієнтуються на створення самоврядних, конкурентоспроможних та фінансово стійких сільських громад. З метою поповнення дохідної частини бюджетів ОТГ, розміщених на сільських територіях Західного Полісся України, доцільним вбачається здійснення диверсифікації джерел фінансових ресурсів та їх централізації шляхом розподілу податку на доходи фізичних осіб та рентної плати за користування надрами (земельні, лісові та водні ресурси) на користь місцевих бюджетів. Покращити ресурсне забезпечення життєдіяльності сільських громад стане можливим за рахунок закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення їх дохідної бази на законодавчих засадах.

Література

1. Тимошенко М. М. Стратегія сталого розвитку сільських територій України та економічний механізм її реалізації : монографія. Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2018, с. 6–7.

2. Кількість адміністративно-територіальних одиниць за регіонами. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 25.01.2022 р.).

3. Постанова Верховної Ради України №807 ІХ від 17.07.2020 р. «Про утворення та ліквідацію районів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (дата звернення 27.01.2022 р.).

4. Соколова А. О., Поліщук М. О., Гонта Н. А., Голій Н. П. Сучасний стан та проблеми розвитку об'єднаних територіальних громад сільської місцевості в умовах сталого розвитку: регіональні особливості. *Теоретичні, методичні та практичні аспекти сталого розвитку економіки України*: колективна монографія / Під. ред. д.е.н., професора О. О. Непочатенко. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2020. С. 21–27.

5. Паспорт Литовезької ОТГ. URL: <https://lotg.gov.ua/informatsiya-pro-litovezku-silsku-radu/> (дата звернення 31.01.2022 р.).

6. Соціальний паспорт Литовезької ОТГ станом на 1.01.2020 р. URL: <https://lotg.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/SOTSIALNYJ-PASPORT-2020.pdf> (дата звернення 1.02.2022 р.).

7. Стратегічний план розвитку Литовезької об'єднаної територіальної громади на період до 2024 року. URL: https://lotg.gov.ua/wp-content/uploads/2019/02/Strategiya_Lytovezka_OTG_Slyvka-1.pdf (дата звернення 2.02.2022 р.).

8. Соколова А. О., Ратошнюк Т. М., Ратошнюк В. І., Мартинюк М. А. Туристична діяльність як пріоритетний напрям сталого розвитку сільських територій в умовах децентралізації управління.

Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 1. С. 152–159. DOI:10.31891/2307-5740-2021-290-1-27

9. Борщевський В., Магас В., Цимбаліста Н. Потенціал розвитку і перспективи відродження сільських територій в умовах сучасних реформ: науково-аналітична доповідь. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2017, 44 с.

10. Wiktorowska A. Prawne determinante samodzielności gminy. Zagadnienia administracyjne. Warszawa : LIBER, 2002. S. 49.

Information about the authors:

Savchuk Petro Petrovych,

Doctor of Technical Sciences, Professor,
Director

Volyn State Agricultural Experimental Station of the Institute of
Potato of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine
2, Shkilna Str., Rokiny, Volyn Region, 45626, Ukraine

Sokolova Alla Oleksandrivna,

Candidate of Economical Sciences, Associate Professor,
Head of the department of agrarian economics, information and
consulting and innovation and investment development
Volyn State Agricultural Experimental Station of the Institute of
Potato of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine
2, Shkilna Str., Rokiny, Volyn Region, 45626, Ukraine

Polishchuk Maiia Oleksandrivna,

Head of the sector of economic analysis, information and consulting
work and investment development
Volyn State Agricultural Experimental Station of the Institute of
Potato of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine
2, Shkilna Str., Rokiny, Volyn Region, 45626, Ukraine

Honta Natalia Arkadiivna,

Researcher
Volyn State Agricultural Experimental Station of the Institute of
Potato of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine
2, Shkilna Str., Rokiny, Volyn Region, 45626, Ukraine